

“ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ ΑΙΜΑ”

ΕΛΕΓΓΙΑΚΟΙ ΤΟΝΟΙ

Κλαίει τὸ Σιδερόκαστρο, τὸ πανώριο χωριό, καὶ δέρονετ' ἀκόμα...
Μῆνες κυλήσαν ἀπὸ τότες, χρόνος κοντεύει νὰ κλείσει, μὰ τὶς δρολα-
πένιες συμφορές, τὶς μαῦρες κακωσύνες δὲν τὶς ξεχνοῦν.—Τὰ ὑφάδια
τὰ μαῦρα πὸν τὸ σκέπασαν ὅσο κι' ἂν τὰ ξεμπλιάζει τῆς Λευτεριάς
ὁ γήλιος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ διαλύσει.

Τὰ νυχτοπούλια ρηάζονται καὶ τὰ βώδια ἔρμα μουγγανιῶνται,
καὶ τὸ μουγγάνισμά τους μοιάζει σὰν τοῦ πληγωμένου τὶς στερονές
φωνές ὅταν ἀκουμπήσει τ' ἀτσάλι τοῦ μαχαιριοῦ στὸ κόκκαλο καὶ
τὸ στροφογύρισμα τῆς δίκωπης στὴ σάρκα—σὰν τὸ τριβέλι στοῦ ξύλου
τὶς φλέβες.

Τὸ γαῖμα τῶν παιδιῶν πὸν στοὺς βράχους τοὺς σιδερένιους
γοργοκύλησεν, ἐνώθηκε μὲ κάτι ἄλλων «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων
αἶμα» καὶ λούλουδο κεῖ πέρα δὲν ἀνθεῖ... .

Τὸ μισοῖ κι' ἂν σπαρθεῖ θὰ φαντάζει στὸ κάροπισμά του σὰν
καρδιὰ ματωμένη καὶ τὰ καματερά πὸν θὰ τὸ φᾶνε σὰ λωλὴ θὰ χυ-
θοῦν στοὺς κάμπους τοὺς χέρσους—πὸν τὸ παλοῦκι βλαστάρια σκορ-
πάει καὶ τὸ πόδι ἴσαμε τὸ γόνα χώνεται.

Κεῖ δὲ θὰ φντρώσει λούλουδο πιά. .

Ἡ ἔρωτιάριχη μαργαρίτα θὰ χαθεῖ καὶ τ' ἀγριόκρινα θὰ λεί-
ψουν. Τ' ἀσφοδεῖλι ἀπλόχερο θὰ φντρώσει κι' οἱ παπαροῦνες ὀλά-
λικες ἴσαμε τὴ ρίζα, θὰ χυθοῦν καὶ θ' ἀνέβουν ψηλὰ μεσοῦρανα, θὰ
γίνουν κυπαρίσσια θλιμμένα κοκκινωπὰ κι' ἀραδαριά οἱ βλασταριές
θὰ τραβήξουν πέρα—πὸν κάτι μαῦρα βουνά στηλώνονται—καὶ τὴν
πόλη πὸν σκόρπισε τὸ ψακὺ γιορτάσι θὰ πνίξουν.

Τὸ μισοφέγγαρο—τὸ σύβολο τοῦ Ἀλλάχ καὶ τῆς σκλαβιάς ὁ
κράχτης, πὸν πρὶν σὰν ἔβγαινε στὸν οὐρανό, τὸ ραμαζάνι γιορτάζαν
οἱ ἀλλόθρησκοι, τώρα πῶ κόκκινο φαντάζει κ' οἱ ἀχιτίδες του πὸν
ρίχνονται στὴ μουντωμένη πλάση σὰ λεπίδια ἀλικόβαφα φαίνονται.

Τὸ Γενναριοῦ τὸ γιομοφέγγαρο, πὸν τὴ νύχτα ἡμέρα κάνει θάνα
γεμάτο, ὄχι πιά ἀπὸ ἀσημένιο φέγγο μὰ ἀπὸ μιὰ κοκκινίλα βαθεῖα
κι' οἱ ἀχιτίδες πὸν ρίχνονται θὰ πνίγουνε τὴν πόλη σὰ λάβα Βουλ-
κάνου... .

*

25 τοῦ Θεριστί!.. Ποιὸς θὰ ξεχάσει ἀπὸ τοὺς Σιδεροκαστροίτες
αὐτὴ τὴ μέρα!

Σὰν ἔρχεται ἡ μέρα τούτη, γλυκόλογο δὲ θ' ἀκούγεται καὶ χά-
χανα δὲ θὰ σκορπιῶνται. Μονάχα πισσολόγια, κλαῦμοι καὶ μοιρο-
λόγια. Ξεφωνητὰ καὶ βόγγοι. Ρεκάγματα καὶ σκουξίματα θ' ἀνηθο-
νοῦνε στὰ γύρω βράχια... .

25 τοῦ Θεριστί! Στεγνὰ δὲ μνέσκουνε τὰ μάτια, μονάχα τὰ
θαμπώνει τὸ ποτάμι τῶν δακρύων πὸν κυλάει.

Τὰ μάτια δὲν ξεκοῦν, μονάχα ξαναφτιάχνουν παλιές εἰκόνες τρομερές πὺν μιὰ φορὰ τὶς εἶδαν.

Καὶ θὰ βλέπουν πάντα. . . Θὰ βλέπουν τὸ Δεσπότη τους ξεμαλ-
λιασμένο, μὲ τὶς κοιτίδες ριγμένες στὸν ὄμο σὰ λιονταρίσια χίτη νὰ
σπρώχνεται ἀπὸ τοὺς ἀπόγονους τοῦ Σαμουήλ, πὺν τὰ χεῖλια τὰ βιά-
φανε μὲ ἀγνισμένη σάρκα, καὶ οἱ ὑποκόπανοι νὰ πέφτουνε καὶ τὸ
ράσο κουρελιάριο ν' ἀνεμίζει. Θὰ τὸν βλέπουμε πάντα σταυροπόδι
καθισμένο σὲ μιὰ πλατέα ὅς' ἀπ' τὸ χωριό, καὶ τὶς λόγχες θὰ θωρο-
ροῦνε νὰ πέφτουνε στὶς πλαδερές τὶς σάρκες καὶ τὶς τελευταῖες πνοές
τοῦ Μητροπολίτη θ' ἀγριοκοῦν καὶ τὶς στερονές του ματιές θὰ θωράνε
πὺν κράζανε πάντα ὀλόγιμες ἀπὸ μίσητα— «ὕ π ἄ ρ χ ε ι δ ἰ κ η ς
ὀ φ θ ἰ α λ μ ὀ ς» κ' ἀπὲ. . . σιγαλιά! Μόνο ὁ καινούργιος ἅγιος θὰ
σφραδάζη ἀκόμα στὸ χῶμα σὰν τὸ ψάρι ὅταν τὸ βγάλεις στὴ στεργιά.
Καινούργια μαρτύρια προσμένουνε τὸ κουφάρι του.—Νέος Γρηγό-
ριος Ε'. πλάθεται. . .

Οἱ στρατιῶτες πὺν λυσσάζανε στὸ φάδασμα τοῦ κορμιοῦ, ἀρα-
δαριὰ διαβαίνουν κ' ἀγριοχτυπήματα στὶς πλάτες του τραβοῦν καὶ μὲ
τὰ πόδια τὸν βαροῦν στὰ μοῦτρα. Καὶ τὰ μαλλιά, τὰ γένεια του του-
φωτὰ μνέσκουν στὰ χέρια τους καὶ τὰ μάτια στὰ χέρια τους στάζουν
ἀκόμα ὕγρα. . .

Κι' οἱ Σιδεροκαστρίτες κλεισμένοι σ' ἀνήλια κατώγεια θωροῦν
τὸ μάρτυρα μέσ' ἀπὸ χαραμάδες καὶ σιγαληνά κλαίνε. Μόλις ἀκού-
γεται στὸ κατῶγι ὁ θρήνος σὰν ἀρμόνιου τελευταῖοι ἀχρόηχοι.

Κ' ἡ γρηὰ ἡ μάννα του—γερμένη λιτὰ θλιμμένη πὺν μέλι πιὰ
δὲ στάζουνε τὰ μαρομένα στήθεια—τὴν ἄλλη μέρα σωριάστηκε, πό-
θανε ἀπ' τοῦ τρόμου τὰ μαῦρα δράματα. . .

Κ' ἡ ἀδερφή του πὺν τὰ βλέπει αὐτὰ— νυχτοπερπατίστρα σὲ
ρουακιῶν καὶ γκρεμῶν χεῖλια—ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι πιηδαίει καὶ στὰ
κεραμῖδια ἐνὸς γειτονικοῦ κρύβεται καὶ δυὸ μέρες ἀγκαλιαστὰ κρα-
τᾶει ἕνα καπνοφύγαρο γιὰ νὰ μὴ σωριαστῇ—καὶ τὰ μάτια της ἔχουν
πεταχτεῖ ἀπ' τὶς κόχες. . .

Καὶ βλέπουνε οἱ Σιδεροκαστρίτες, κάθεχρονιά, στὶς εἴκοσι πέντε
τοῦ Θεριστή, κεῖ στὸ Κρούσοβα πὺν χωρίζει τὴν πόλη στὰ δυὸ, ριγ-
μένους συντροφιαστὰ τοὺς χωριανούς του στὸ νιοσκαμένο λάκκο—μι-
σοζώντανους νὰ ρεκάζουνε. . .

Καὶ τὸ μοιροῦρισμα τοῦ ποταμοῦ πὺν κυλάει μοιάζει σὰν
κλᾶμμα κ' ἡ θροῖση τῶν δέντρων σὰν παραπόνεση. . .

Κεῖ πὺν στυλώνονται τὰ ρέπια τοῦ Φρούριου τοῦ Σιδεροκαστροῦ
πλέκουντε τώρα τὰ πιὸ παραχτικά τραγούδια γι' αὐτοὺς πὺν τρανο-
σφάχτηκαν.

Γύρω στὰ ρέπια τοῦ φρούριου μαννάδες ριχτές στὸ χῶμα μοι-
ρολογᾶνε καὶ τὰ πισσολόγια τους τρανάζουνε συθέμελο τὸ Κάστρο
κ' ἔχουνε μέσα τῶς τόνους πὺν σκίζουν τὴν καρδιά, πὺν βρέχουνε
τὰ μάτια, πὺν πνίγουν τὴ φωνὴ στὰ στήθια.

Τὰ μοιρολόγια τὰ Μαννιάτικα μπρὸς στὰ Σιδεροκαστρίτικα θ' ἄνε
γλυκὰ τραγούδια. . .

Θὰ περάσουνε χρονιές και χρονιές γιά ν' ἀκουσῆ τραγοῦδι στό Σιδερόκαστρο... .

Οἱ κορασιές λουλουδι λεμονιάς στά ξαθόματα δὲ θ' ἀπιθώσουνε μὸν μαυρισμένες μπόλιες... .

Τὸ γαῖμα τῶν παιδιῶν ποῦ χύθηκε ἐννωμένο μὲ τῶν «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα» κράζει, τσιρίζει καὶ βογγᾷ καὶ δὲν ἀφίνει τραγοῦδι νὰ στηλωθῆ, μηδὲ χορὸς νὰ κυλήσῃ.

Στὸ Σιδερόκαστρο τραγουδᾶνε μόνον οἱ ψυχές και μόν' αὐτές χορεύουν κάτω ἀπ' τ' ἀντροφόνια λεπίδια... .

ΑΘΗΝΑ, 25-3-1914

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

JOHN GALSWORTHY

ΤΕΛΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Στῆς Ἀριζόνας τὴν μεγάλη φάραγγα, σ' αὐτὸ τὸ τερπνότερο ἀπ' τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ Φύσις συγκέντρωσεν ἀκόμα μιὰ φορὰ ὅλα της τὰ δυνατὰ φτιάνοντας ἓνα ἀπτό και ὀλοτέλειωτο ἔργο Τέχνης. Ἐπειδὴ ἐκεῖ πέρα ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀπανάψηλα ὄροπέδια, σάν τὴ θάλασσα ἐπίπεδα, εἶναι βουλιαγμένοι οἱ ψιλοσκαλισμένοι θρόνοι ἀναρίθμητων θεῶν, χαμόκοιτοι, μὲ αἰώνιο σεβασμό, μέσα στῆς ἄπειρες φωτεινές και χρωματικῆς τους παραλλαγές, γιά τὸν Κυριάρχη Μυστήριου.

Ἄμα ἀντίκρουσα αὐτὸ τὸ ὕψωμα, τότες ἔννοιωσα γιὰτὶ ὁ πολὺς κόσμος εἶτε ἀποτραβιέται γυρνώντας μὲ τὸ πρῶτο τραῖνο, εἶτε μιλώντας γι'αὐτὸ λείει πὼς εἶναι μιὰ «ἄξισημείωτη γεώστρωση». Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ἂν και γενικὰ ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκει τὴν τελεολογικὴ φόρμα στὸ κάθε τι, δὲν γυρεῖ ἐκεῖνὸ τῆς τὸ εἶδος ποῦ τὸν κάμει νὰ σκύβῃ γονατιστὸς στὸ Μυστήριου. Ἡ κοινὴ ἐκκλησίαι στὴ φύσι ὅσο και στὴ θρησκεία, στὴν τέχνη ὅσο και στὴ ζωὴ εἶναι τέτοια. «Φανέρωσέ μου καθαρά και ξάστερα ποῦ εἶμαι, τί κάνω ποῦ πάω!» Ἄπελευθέρωσέ με ἀπ' αὐτὴ τὴ φοβερὴ ἀβεβαιότητα γιά τὴν τέτοια ἔγνοια. Ἡ πεῖο διαδεδομένες θρησκείες εἶναι βέβαια ἐκεῖνες ποῦ ἔχουν τὴν τελεολογικὴν ἀποστολὴν τὰ λαϊκώτερα μυθιστορήματα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ δὲν ἀφίλουν τίποτε στὴν φαντασία νὰ ζητήσῃ. Ἀκατάπανστα παρακαλοῦμε νὰ μπόρῃσῃ καὶ ἡμεῖς νὰ κοινωνήσῃμε μὲ τὸ βέβαιο, και μολοτοῦτα ἅμα ἡ παράκλησί μας εἰσακουσθῆ και λάψῃμε νὰ τσαλαβουτοῦμε στὸ μυστηριώδες περιβάλλον ἀμέσως θὰ στενάζῃμε ζητώντας γιά νὰ ξαναελευθερωθῃμε ἀπ' τὸν τρομαχτικὸν ἐφιάλτη ποῦ μᾶς πιέζει τώρα ποῦ ἀντικρούσαμε τὸ Βέβαιο.

Στὴν Τέχνη κανεὶς δὲ θὰ διαφωνήσῃ μὲ τὸν συγγραφέα ποῦ κληγὰ στὴν τελεολογία του ἐκεῖνο ποῦ αὐτὸς ὀνομάζει «ἠθικὴ ἐξεύρεσι» — πέρνοντας αὐτὸ τὸν ὄρο στὴ γενικώτερὴ του σημασία· θὰ μπόροῦσε ὅμως κανεὶς νὰ στηριξῆ πὼς τέτοια τελεολογία δὲν περιορίζεται μοναχὰ στὴν ἀπὸ θετικὰ στοιχεῖα ἐξεύρεσι τῆς ἀληθινῆς λύσεως τῶν ὄρισμένων δεδομένων, μὰ καὶ ἀκόμα πὼς μπόρεῖ σιγὰ σιγὰ νὰ κατασταλάξῃ, μὲ ἀρνητικὰ στοιχεῖα αὐτὴ τὴ φορὰ, ἀπὸ ὀλόκληρο τὸ ἔργο στὴν ἴδιαν ἠθικὴν ἐξεύρεσι σάν τὸν συγγραφέα. Μὲ ἄλλα λόγια πὼς ἡ ἐμφορητικὴ ἐπίδρασι ἀπὸ τὴν ἴδiosisγραφία τοῦ συγγραφέως, μπόρεῖ σὲ τέτοιο βαθμὸ νὰ ἐνοποιήσῃ και νὰ ζωντανέψῃ ἓνα ἔργο ποῦ νὰ τοῦ προσάψῃ ὅλη τὴν τελεολογικὴ μορφὴ ποῦ θὰ ἀπαιτῆ ἢ Τέχνη· ἐπειδὴ ἡ ἀναγκαῖα τελεολογία γιά τὴν Τέχνη, θετικὴ εἶτε ἀρνητικὴ,